

местив его в соответствующее дело. Также в качестве примера можно привести не содержащие собственноручной подписи электронные обращения граждан, на которые, тем не менее, в ряде случаев даются ответы.

В случае, если невозможно четко определить, относится ли электронное сообщение к категории документов, подлежащих включению в документную систему организации, целесообразно относить его к такой категории, регистрировать (при необходимости) и хранить в течение установленного срока.

Для оптимизации состава регистрируемых документов электронной почты необходимо, чтобы категории сообщений электронной почты, не подлежащих регистрации, были включены в общий перечень документов, не подлежащих регистрации в организации.

Использование в практической деятельности организаций рассмотренных нами критериев выделения из массива электронной переписки документов, подлежащих включению в документную систему организации, может стать важным инструментом совершенствования формирования документальных фондов организаций, позволяя избежать загромождения их информацией, не представляющей практической и исторической ценности, и позволяя при этом сохранить действительно важную и полезную информацию как для нужд текущей деятельности, так и для целей ретроспективного использования в будущем.

Оксана Тур

МОВА БІБЛІОГРАФІЧНОГО ЗАПISУ ЯК ЛІНГВІСТИЧНОЇ МОДЕЛІ ДОКУМЕНТА В ЕЛЕКТРОННІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Нині незаперечним є твердження, що принципи і правила формування бібліографічного запису повинні відповідати сучасним вимогам користувачів у зв'язку з міжнародним характером електронної комунікації. Це надає можливість для діалогу з віддаленими користувачами різної мовної культури та професійних інтересів, що виникають при здійсненні ними суспільно-соціальних функцій.

Істотну роль у забезпеченні електронної комунікації відіграє мова бібліографічного запису. Правила формування мови бібліографічного

запису безпосередньо впливають на подальші можливості інформаційно-пошукових систем (далі – ПС) у забезпеченні доступу до інформації про документи.

Поняття «бібліографічна мова», на думку Г. Я. Узілевського, включає «бібліографічний опис і бібліографічний масив записів як абстрактних знакових систем», становлячи «подобу первинного документа». Ця мова має деякі властивості: за її допомогою, а також завдяки симбіозу з іншими інформаційно-пошуковими мовами можна створювати різноманітні інформаційні системи; унікальність цієї мови в можливості її «згортання»; вона несе основне навантаження в інформаційних системах.

Електронні каталоги істотно розширили кордони інформаційного впливу бібліотек та інших бібліографуючих установ, а фактор подання бібліографічної інформації в глобальній мережі Інтернет визначив характер цієї електронної комунікації як міжнародної. Останнє вимагає активнішої переорієнтації локальних принципів, теоретичних основ, нормативної бази бібліографічного опису на єдину міжнародну.

У вітчизняних термінологічних стандартах немає трактування конкретного терміна «мова бібліографічного опису» або «мова бібліографічного запису». Поняття «мова бібліографічного опису» в додатку до «Правил складання бібліографічного опису» (1986 р.) трактувалося як «мова, якою згідно з прийнятими правилами складається опис видання»¹. У «Російських правилах каталогізації» (2003 р.) викладено схоже трактування в основному тексті правил, але вже щодо поняття «мови бібліографічного запису», що включає «мову бібліографічного опису» і «мову заголовка», якою подані всі або більшість елементів бібліографічного запису². З трактування цих понять випливає, що йдеться про природну мову (мови) або вербальні дані, розміщені в структурі бібліографічного запису (бібліографічний опис і заголовки), виражених засобами знакової системи письма певної природної мови у вигляді букв, слів і словосполучень.

Розглядаючи мову бібліографічного запису в якості об'єкта дослідження, можна переконатися в тому, що двоєдині функції бібліографічної інформації (ідентифікаційна і комунікаційна) реалізуються в ПС через формування складної лінгвістичної моделі елементів, що відображають характеристики (атрибути) документа у вигляді слів і словосполучень природною мовою. В електронному каталозі, так само як і в картковому, бібліографічний запис кінцево призначений для людського сприйняття у вигляді письмового інформаційного повідомлення інтелектуальних та фізичних характеристик документа,

зафіксованих в основному для бібліографічного запису джерел інформації – документі. Електронний бібліографічний запис проходить складніший внутрішній технологічний шлях перетворень засобами програмного забезпечення, перш ніж буде збережений, знайдений у масиві записів, перетворений і наданий користувачеві.

Включення «мови бібліографічного запису» до складу лінгвістичних засобів (далі – ЛЗ) дає підстави виразніше говорити про дотримання вимог сумісності ЛЗ всередині системи із зовнішніми системами. Серед факторів, що забезпечують сумісність ЛЗ автоматизованих систем, важливим є однаковість способів подання вербальних даних у кожному елементі бібліографічного запису. У методах досягнення сумісності ЛЗ аспекти сумісності мовних засобів, включаючи мову бібліографічного запису і кожного її елемента, займають центральне місце³.

Виходячи з того, що лексичними одиницями бібліографічного запису є її елементи, вони в електронному бібліографічному записі структуровані за відповідними полями (підполями) для представлення описових і змістовних даних про документ. Кожний елемент бібліографічного запису в полі (підполі) формату наводиться якою-небудь природною мовою та в кодованому вигляді. Вимоги, відносно заповнення полів формату не дають рекомендацій щодо вибору природної мови, тих чи інших даних, тому проблема вибору мови/графіки даних для кожного елемента бібліографічного запису залишається актуальною і в електронній комунікації.

Складність формування мови/графіки даних у бібліографічному записі пов'язана з: наявністю в тексті об'єкта (документа) та його вихідних відомостей даних на різних мовах; наявністю в об'єкті текстів та вихідних відомостей на декількох мовах; необхідністю забезпечення зв'язку записів між одними й тими ж документами, опублікованими кількома різними мовами тощо.

---

¹ Правила составления библиографического описания. Ч. 1: Книги и сериальные издания / Межведомств. каталогизац. комис. при Гос. б-ке СССР им. В. И. Ленина. – М.: Книга, 1986. – 527 с.

² Российские правила каталогизации. Ч. 1: Основные положения и правила / Рос. библ. ассоц., Межрегион. ком. по каталогизации; авт. кол.: Н. Н. Каспарова (рук.) [и др.]. – М.: РГБ, 2002. – 242 с.

³ Гендина Н. И. Лингвистические средства автоматизации; документального поиска / под ред. В. П. Леонова; Кемеровский гос. ин-т культуры. – СПб.: БАН, 1992. – С. 27.